

М. – К., 1959. – С. 273. Основне в цій ідеї збережено сучасним віршознавством. Так, Гаспаров М.Л. зауважує, що "найдавніший загальнослов'янський епічний вірш був < ... > силабічним, десятискладовим, з цезурою після 4-го складу": Гаспаров М.Л. Русский былинный стих // Исследования по теории стиха. – М., 1978. – С. 9; ⁶Іваницький А. Типи ритмічного розвитку в українських народних піснях. – Народна творчість та етнографія. – №2. – 1972. – С. 63; ⁷Жирмунский В.М. Рифма, ее история и теория. Пг., 1923; ⁸Незайкинский Е.В. О психологии музыкального восприятия. – М., 1972; ⁹Колесса Ф.М. Музикознавчі праці. – К., 1970; ¹⁰Там само; ¹¹Нейман Ц. Куплетные формы народной южно – русской песни. – «Киевская старина» – 1893. – Т. 6. – С. 617; ¹²Олесь О. Твори: в 2-х томах. – Т.1. – К., 1990; ¹³Далі цитуємо за цим виданням, подаючи том і сторінки в тексті; ¹⁴Олесь О. Твори: в 2-х томах. – Т.2. – К., 1990; ¹⁵Олесь О. Там само; ¹⁶Там само; ¹⁷Там само; ¹⁸Потебня А. Объяснение малорусских и сродных народных песен. – Варшава., 1883; ¹⁹Олесь О. Там само; ²⁰Там само; ²¹Там само; ²²Там само; ²³Олесь О. «Все навколо зеленіє». – К.,1990.

М. Л. Штельмах, магістрант

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТИЛІСТИЧНОЇ НОРМИ В СТИЛІ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

У статті розглянуто культурологічний, а також інші аспекти нормування і функціонування мовної й стилістичної норми в стилі масової інформації та комунікації сучасної української літературної мови.

The cultural and other aspects of standardization and functioning the literary and the stylistic standards in the mass media and communication style of the modern ukrainian literary language were examined and analyzed in the article.

Стиль літературної мови у сучасному мовознавстві розглядається як "різновид засобів спілкування, що склався історично й характеризується спільністю відбору й організації мовного матеріалу для задоволення комунікативних потреб у певній сфері суспільної діяльності"¹.

Функціональна самодостатність стилю визначається екстра й інтралінгвальними чинниками. Інтралінгвальні складові (власне мовні засоби: лексика, фразеологія, граматичні й синтаксичні зв'язки)

забезпечують стилістичну аргументацію того чи іншого тексту. Екстралінгвальні складові визначають культурологічні мотивації вибору мовного матеріалу, означають авторське втручання/невтручання, вплив світоглядної позиції, комунікативної й суспільної ситуації на побудову тексту. Норма є визначальним екстралінгвальним і інтралінгвальним чинником творення текстів стилю масової інформації. Але перед тим як перейдемо до розгляду питання про функціонування і критерії вибірковості, стійкості й обов'язковості норми у даному стилі, аспектно означимо його специфіку.

Сфера функціонування стилю масової інформації – це сфера масової комунікації. Визначальною категорією процесу масової комунікації є інформація. На наш погляд, інформація – це певне нове знання, що передається від джерела до сприймача інформації. Актуальною проблемою є вивчення взаємодії та взаємовпливу між інформацією та тим, що її породжує.

Говорячи про інформацію в суспільстві, перш за все, беремо до уваги поняття соціальної інформації. Вона виникла разом із суспільством і була поштовхом до розвитку засобів зв'язку, а потім і до появи засобів масової інформації.

Саме соціальну інформацію можна визначити як повідомлення, передані будь-яким зрозумілим кодом і які містять у собі відомості про процеси функціонування суспільства, а також все те, що стосується й може вплинути на ці процеси. Соціальна інформація є здебільшого змістово-фактуальною і змістово-концептуальною, оскільки забезпечує знання подій, фактів, їх розуміння, а також надає можливість розмірковувати над дійсним станом речей, визначити власні пріоритети, і характеризується багатьма властивостями, такими як, об'єктивність, достовірність, новизна, репрезентативність, впливовість (безліч досліджень, метою яких було довести постанову американської журналістики “news no views” (новини без поглядів), щоразу виявляли протилежне: навіть без коментаря, через добір новин, їх систематизацію чи якісь інші умови комунікатор свідомо чи підсвідомо мав вплив на аудиторію) тощо.

Важливим елементом масової комунікації є тексти. Якщо інформаційна сутність комунікації (як і вся комунікативність) первинна, то форма її інтерпретації (текст) вторинна. Текст виступає як продукт спілкування й засіб впливу на аудиторію.

У процесі творення текстів важливу роль відіграє нормування мовного оформлення інформативного потоку. Мовна норма у контексті стилю масової інформації є не лише показником правильного чи неправильного використання вербальних засобів і способів їх втілення, а й виявляє як один з вагомих показників екстралінгвальних впливів на мову критерії вибору тих чи інших мовних моделей, позицію автора та засади текстового впливу при аналізі мовного матеріалу. Таким чином, стилістична норма є чинником стильової домінанти, засобом творення специфіки стилю та маркером його змістової і комунікативної спрямованості.

Тексти стилю масової інформації належать до інформаційно-аксіологічних текстів, метою яких є вплинути на розумову, здебільшого емоційну сферу свідомості реципієнта, сформувати у нього певну систему цінностей. Не випадково в тексті норма часто слугує якісним інструментом передачі інформації, у неї закладені суспільні і власне авторські концепти. Норма як відбірна низка мовних засобів формує відносно стійкий простір, у якому зайвими виявляються інші варіанти і форми вербального вираження змісту. Окрім того норма є основним засобом творення текстового впливу у засобах масової комунікації (прихований (імпліцитний) вплив виникає в результаті залучення засобів організації, або структурування тексту та вторинної інформативності, відкритий (експліцитний) передбачає використання лексем та лексичних моделей). Тому когнітивний й культурологічний підходи є визначальними у розв'язанні проблеми нормування текстів стилю масової інформації.

Вивчення норми здійснюється шляхом лінгвостилістичного аналізу текстів. Тут варто нагадати, що лінгвостилістичний аналіз є складовою частиною комплексного дослідження мовостилю текстів, його роз'яснення та систематизації, і передбачає два етапи: 1) вивчення позатекстових чинників, що формують зміст та ідейне спрямування твору, а відтак – модель сприйняття навколишньої дійсності і її ж відображення в тексті (модель викладу подій чи фактів та їх інтерпретації у сфері публіцистики й журналістики); 2) дослідження мовних засобів реалізації авторської чи суспільної концепцій, закономірностей і специфіку їх вживання; витворення цілісної картини побудови та різнорівневої організації тексту (лексика, морфологія, стилістичний синтаксис тощо)².

Функціонально-стилістичні методи аналізу мовленнєвої специфіки тексту спрямовані передусім на встановлення характерних ознак, співвіднесених із мовно-стильовою типологією текстів. Зазначимо, що сучасний стилістичний аналіз, звернений до будь-якого рівня текстової структури, передбачає між тим дослідження у двох аспектах: 1) виділення й лінгвістичне спостереження за функціями співвіднесених із даними функціональним стилем одиниць; 2) аналіз джерел формування цих одиниць, з увагою до характеру розвитку мови та її комунікативної варіативності³.

Так, дослідження лексики стилю масової інформації передбачає обґрунтування й аналіз складу й функцій її в межах стилю, взаємодії із загальнолітературною лексикою, тенденцій її семантико-стилістичного розвитку та ін.

Спираючись на названі методичні принципи, можемо визначити мотивацію комунікативних особливостей типізації мовлення стилю, загального й особливого щодо можливостей функціонування лексики літературної мови, обґрунтування критеріїв стилістичної норми, єдності стилю та його жанрової диференціації та ін.

У процесі розвитку лінгвістичної науки дефінітивне наповнення поняття норми і її властивості по-різному уявляли вчені. Так Б. Борухов вважав норму “найбільш серйозним “претендентом” на роль базової категорії при визначенні стилю”. При цьому дослідник виокремлював норми горизонтальні й вертикальні. “Норми горизонтальні – це норми, які функціонують у межах лише свого рівня мови (напр., норми фонетичні)”. “Норми, які діють не лише в рамках якогось рівня, а й у межах іншого рівня, тобто керують поведінкою кількох рівнів одночасно – це норми вертикальні”². І саме вони, на думку, Б. Борухова, є нормами стилістичними. М. Кожина, визначаючи пріоритети у визначенні стилю, зауважувала: “... саме специфічність, індивідуальність, характерність, своєрідність є загальними визначальними рисами поняття “стиль”, і... навпаки, нормативність (хоч і властива стилеві) є вторинною й виступає здебільшого в аспекті варіативності”³. Енциклопедія “Українська мова” констатує, що “норма мови - це сукупність мовних засобів, що відповідають системі мови й сприймаються її носіями як зразок суспільного спілкування у певний період розвитку мови і суспільства”⁴, проте переконливого визначення саме стилістичних норм не пропонує. М. Пилинський вважає, що співвідношення норми

та інших понять функціональної стилістики можна подати за допомогою такого поділу: недиференційовані норми мови, функціонально-стилістичні норми мови, функціонально-стилістичні норми мовлення, ситуативні стилістичні норми мовлення⁵. Очевидно, означити природу стилістичних норм з погляду лише лінгвістичного непросто, оскільки вони не підлягають перелікові подібно до орфоепічних чи орфографічних, але диктують побудову текстів за законами стильової організації мови. Таким чином, функціональний стиль формує свою систему нормативності. Постає проблема співвідношення норм літературної мови і норм функціонального стилю.

Стиль – категорія, яка, в першу чергу, пов'язана з текстом. А текст – це одиниця культурного рівня. Тому стилістична норма впливає на вибір і організацію мовних засобів відповідно до характеру, концептуального наповнення і мети висловлювання, передусім цілого тексту. “Причому міра її обов'язковості різниться на осі дотримання висловлюваної моделі і творчої праці з текстом невизначеної моделі. У другому випадку все ж може творитися основа виражальної моделі для користувача мови і його послідовників”⁶. Стилiстичнi норми передбачають приналежнiсть того чи iншого мовного засобу до певної сфери культурно-мовленнєвої дiяльностi, тобто “застосування слiв, виразiв, слiвоформ, способу сполучуваностi слiв, типiв синтаксичних конструкцiй у певних контекстах i культурно-мовленнєвих ситуацiях”⁷. А отже, стилістичні норми відображають функціонально-стилістичний, культурно-історичний статус варіантності окремих елементів літературної мови.

На нашу думку, природа функціонування і критерії вибірковості, стійкості й обов'язковості норми стилю масової інформації пов'язані: 1) із проблемою суспільної і авторської індивідуальності; 2) з естетичною виразністю слова як засобу вираження думки; 3) із жанровою й тематичною специфікою; 4) із тенденцією інтелектуалізації та вульгаризації сучасної літературної мови.

1. Як зазначав свого часу В. Матезіус, індивідуальний авторський стиль виникає тільки “на основі стилістичних можливостей вихідної мови і в межах, визначених стилістичними можливостями певного об'єкта, і навпаки, характер і потенціал цих двох можливостей виявляється в реалізаціях, які створені авторською

індивідуальністю”⁸. Йдеться про те, що кожен автор, приміром журналіст, творить певну текстову форму, спираючись на ті вимоги й варіанти, які надає окремий функціональний стиль мови (в даному випадку стиль масової інформації) і мова в цілому. І навпаки - прагнення зацікавити реципієнта через опосередковане текстове звернення до нього спричиняє прагнення автора дотримуватися “простого стилю викладу”, який передбачає доступність і виразність матеріалу, а це, в свою чергу, призводить до відбору мовних засобів, вживання окремих варіантів (соціолектних, архаїстичних чи неологістичних), які є зрозумілі широкому загалу.

Окрім того, відповідні орієнтири норми формує суспільно-концептуальний простір (сюди ж включаємо і поняття мовної моди) й індивідуальна-авторська картина світу. Таким чином, норма може змінюватися там, де це непередбачено стилем, або набувати нового вигляду і ставати тенденційною в межах стилю і навіть національної мови.

Приміром, сьогодні у стилі масової інформації активізуються форми розмовної мови: а) орфоепічні варіанти: *Ханс, Хофман* замість *Ганс, Гофман*; *вожу, їжжу, сижу* замість *воджу, їжджу, ходжу*; б) соціолектні варіанти окремих лексем: стягнені словосполучення атрибутивного типу до поняття-номінації: *мобілка* (мобільний телефон), *маршрутка* (маршутне таксі), *комуналка* (комунальна квартира), *дискетник* (дискетний футляр); синоніми: *вигулькнути* (з’явитися), *дійти* (зрозуміти), *спекатися* (позбутися), *замовити* (наказати фізично знищити) та ін.

Спостерігаємо й активне використання варваризмів: “*Enter фільм*”, “*Отv*”, “*Ортіма*”, “*Сучасність*”, “*М1 news*”, *Павлікс*; архаїзмів: *позаяк* (бо, тому що), *наразі* (поки що), *перемовини* (переговори), іншомовних слів: *фаст фуд* (їжа швидкого приготування), *іміджмейкер* (творець стилю, образу), *конектність* (зв’язок), *візажист* (майстер макіяжу), *фрідом* (свобода), *селекція* (відбір) та ін.

“Про вектор розвитку мови, пошуки в мовленнєвій комунікації форм, адекватних проблемам спілкування і культури суспільства”, на думку Л. Шевченко, свідчить і тенденція до узагальнення в активізації творення абстрактних іменників: *модельованість* (ситуації), *розгорненість* (тези), *негативність* (іміджу), *азартність* (гри) та їх інтерпретація⁹.

2. Слово як предметно-образна мовна одиниця реалізує свою образність у художньому контексті. У зв'язному висловлюванні можна відчутти образну сутність слова не тільки в його прямому значенні, а й в авторському розумінні (в художньому контексті слова набувають нової внутрішньої форми).

Мистецтво слова (як і сама мова) завжди існувало для людини й завдяки їй. І чим вищий рівень сприймання тексту як культурної одиниці, тим глибше розуміння самої культури. І навпаки – від рівня її готовності сприймати образне слово залежить вплив на неї (емоційний, пізнавальний (гносеологічний), інформативний, аналітичний, виховний) цього виду мистецтва. Засновник психологічного й філософського мовознавства В. фон Гумбольдт "заслугою" й "недоліком" мови вважав "не те, що здатна відобразити дана мова, а те, на що ця мова надихає й до чого спонукає завдяки власній внутрішній силі", бо "кожна мова є актом її реального породження" й засобом вираження думок і почуттів людини"¹⁰.

О. Потєбня, який досліджував процеси виникнення й розвитку мови як засобу спілкування й творчості, зосередив свою увагу на глибинних проблемах співвідношення мови й думки обґрунтував положення В. Гумбольдта, що будь-яке розуміння є водночас нерозумінням, і дійшов висновку, що свідомість людини повинна бути підготовленою до сприйняття певної інформації, в іншому разі міра сприйняття буде мінімальною. Саме тому необхідною умовою творення тексту є свідомий і обдуманий відбір виражальних засобів, які становлять знакову природу мистецтва і є носіями інформації тексту.

Ряд учених (В. Виноградов, Г. Винокур, В. Щербина та ін.) наголошували на тому, що змістовними елементами художньої форми тексту можуть бути і граматична будова мови, і будова окремих фраз, співвідношення різних членів речення, порядок слів, повтори, інтонація тощо. Л. Тарасов і Л. Тимофєєв звернули увагу на те, що інтонаційно-синтаксична виразність особливу роль відіграє в поетичному й публіцистичному мовленні як сукупності елементів (понятійно-образних, емоційно-оцінних, експресивних, інтонаційних і ритмічних). Ці елементи сприяють взаємопереходу змісту й форми.

Серед виразових мовних засобів, які слугують для увиразнення думки є вживання слів і словосполучень у метафоричному значенні (творення тропів – епітетів, порівнянь, метафор (у стилі масової інформації, зазвичай, – номінативних і

когнітивних), використання фразеологізмів, спеціально відібраної лексики, синтаксичних конструкцій, дотримання законів побудови тексту (законів контамінації, зв'язності, цілісності, інкорпорування), звукове оформлення, що виражається в інтонації, милозвучності, а також стилістичних фігур – риторичні речення, антитеза, інверсія, еліпсис, плеоназм, градація, замовчування тощо.

Таким чином, добір названих засобів здійснюється з метою увиразнити думку, посилити інформативний вплив і формує відповідну нормативну парадигму.

Цілком нормативними (а подекуди і стандартними) у стилі масової інформації можемо вважати використання таких виразових мовних засобів: а) епітетів: *”добре ім'я”, “банальна істина”, “золоті руки”, “живий механізм”, “чиста совість”* та ін. (“День”); б) метафор (здебільшого номінативного типу): *“язик полум'я”, “ринковий механізм”, “скелет політичних реформ”* (“Сільські вісті”) чи когнітивних: *“вакуум спілкування”, “наріжний камінь”* (“День”), інколи й образних: *“політична акула”, “між Сцілою і Харібдою”* тощо (“Сільські вісті”); в) антиномій і персоніфікацій у заголовках: *“Отруйна протиотрута”, “Безчесна доброчесність”* (“Сільські вісті”); *“Небезпечна безпека”, “Гірко заробиш – солодко з'їси”* (“Сільські вісті”); *“На автошляхах панує хаос”, “Новини поспішають, набігаючи одна на одну”* (“Хрещатик”), *“Зло вміє зорганізуватись”* (“Сільські вісті”); г) трансформованих фразеологічних новоутворень: *“Папірцем ситий не будеш”, “Не дай, Боже, з Івана пана”, “Щербатого горшка не поправиш”, “Та життя не склалось”, “Час розплати настає”, “Крутиться-вертиться чортове колесо”* (“Сільські вісті”).

Активне функціонування виразових засобів, особливо фразеологізмів у засобах масової інформації свідчить також і про розвиток когнітивних можливостей суспільної свідомості, поступову заміну поняття “експресивно-емотивне забарвлення” терміном “інтелектуально увиразнена, прагматично вмотивована думка”, коли йдеться про природу породження і сприймання вербальної інформації.

3. У сучасних засобах масової інформації за критерієм “мислення реального факту”(термін журналістської практики, який позначає організуючий стрижень творчої публіцистичної свідомості) відбулася чітка диференціація жанрових форм, завдяки чому виділилися три основні групи: інформаційна, аналітична, художньо-

публіцистична. Відповідно сформувався і рівень суб'єктивізації поданого матеріалу, сформувалася своя норма.

Але у зв'язку із розвитком електронних засобів масової інформації, відбувався синтез жанрів, сформувалися нові жанрові утворення. Приміром, візитною карткою радіо й телебачення стає такий жанр, як програма – синтез жанрових форм, що дає можливість об'єднувати навколо конкретної авторської індивідуальності різноманітні інформаційні поля, вираження на рівні специфічних жанрових утворень.

Таким чином, з одного боку маємо чітку систему жанрів і відповідний чітко сформований характер нормування матеріалу (наприклад, для аналітичної групи жанрів бесіда, коментар, огляд, стаття, аналітична теле- й радіопрограма) визначальним у синтаксисі є використання речень неозначено-особових: „*Подейкують, портрет вождя у душі нових віянь молодий історик писав, уже приміряючи й себе до великої політики*” (“Сільські вісті”); узагальнено-особових у поєднанні з номінативними, що творять єдине синтаксичне ціле: „*Але зараз дивився на політичні дебати у верхах зовсім по-іншому. Критично. Відверто.*” (“Сільські вісті”); двоскладних: „*Вибух стався в нічному клубі „Ель-Ногаль” у ніч проти 8 лютого*” (“Сільські вісті”); складнопідрядних: „*Так справи” вважають, що справу А. Романова „пришили до них білими нитками”, аби виконати політичне замовлення*” (“Сільські вісті”) та ін. Причому, часто речення ускладнені дієприкметниковими зворотами, а головне – вставними та вставленими конструкціями на зразок „*відомо, що*”, „*щоправда*”, „*мабуть*”, „*до речі*” та ін. – є виявом модальних значень у межах стилю масової інформації.

А з іншого, монтаж жанрових форм, об'єднаних загальною авторською концепцією, де дифузні процеси активніше “розмивають” рамки внутрішньожанрової закріпленості сюжетів розширює тематичні межі, способи оформлення й подання інформації, передбачає неабиякий вплив індивідуально-авторської картини світу. Приміром, діалог або полілог виступає як основна форма ведення бесіди в інтерв'ю, теле- й радіопередачах. Це формує діалогічний комунікативний і семантичний простір, у якому представлене мовлення різних носіїв інформації. Кожен із них створює власну лінію сюжетності і подання матеріалу. Відповідно, норма стає відкритою, інтерпретованою, варіативною під впливом тематичних, а особливо авторських рецепцій.

Загалом, діалогічність маркує увесь простір масової комунікації. Відбувається взаємообмін культурними цінностями автора і реципієнта крізь призму прочитання тексту. Текст у такому разі виступає як одиниця функціонування культурного простору (власне лише у такому контексті і можливе прочитання будь-якого тексту). Засобом формування діалогічності і критерієм її нормованості в межах стилю масової інформації, зазвичай, виступають риторичні запитання: *“Іншими словами, держава повинна виконувати свої функції. Але коли вона збирається це робити?”* (“Сільські вісті”) або запитання й відповідь: *„Оперативно організована всеукраїнська нарада з проблем АПК проходила в Жовтневому палаці. Що вона необхідна – сумнівів не викликає. Але чи дала вона відповіді на болючі проблеми галузі? І так, і ні”* (“Хрещатик”).

Тематичний чинник також є визначальним при виборі нормативної домінанти. Наприклад, у текстах, де йдеться про явища в межах певного соціального виміру, мова специфічно маркована:

“Як стверджують Солодун і Сербін, саме він забезпечував мафії безпосереднє міліцейське прикриття й навіть брав участь у розстрілі на одній із площ Краматорська кримінального авторитета на прізвисько Єрмак (останнього вирішили прибрати, аби заволодіти його часткою прибутків)” (тел.).

4. Відомо, що у засобах масової інформації, зазвичай, надавалася перевага формам чоловічого роду: „Учитель сш № 105 Галина Миколаївна – прихильник активних форм навчання” (“Україна молода”). Пояснення цієї тенденції слід шукати у впливові на стиль масової інформації офіційно-ділового стилю, де основними назвами посад, професій та звань є іменники чоловічого роду.

Але оскільки перенесення рис офіційно-ділового мовлення без певної стилістичної настанови до сфери масової комунікації оканцеляє мову, робить її сухою, а часом і нецілком зрозумілою (реципієнт не може згодатися, про кого йдеться – про чоловіка чи жінку), то на протигагу цьому, на думку Л. Шевченко, виник екстралінгвальний чинник полікоректності, який призвів до оказіонального творення фемінітивів, що утворюють “субтильну з погляду абсолютності дотримання узусу грань нормативного/ненормативного”: плавчиня – плавець, бібліотекарка – бібліотекар – зі старою конотацією; професор – професорка, фотограф – фотографія, депутат – депутатша – конотативне.

“Аналізоване явище не можна співвідносити з інтелектуалізацією мови, проте функціональна продуктивність, частотність і поширеність свідчать про тенденцію, а саме тенденція є похідною від функції. А отже і потребує аналізу як прогресивна форма еволюції мови”¹¹.

Стиль масової інформації в сучасному світі є найбільш динамічною, функціонально об’єднаною системою мовних засобів, що реалізує універсальні комунікативні потреби мови. Він продукує слововживання та формує масову комунікативну естетику та значною мірою визначає мовно-комунікативні параметри нації¹².

Як нам довелося пересвідчитися, у текстах цього стилю норма перебуває під активним впливом інтра-, а особливо екстралінгвальних чинників таким чином, що іноді та чи інша екстралінгвальна складова (приміром, індивідуально-авторська картина світу) часто сама стає нормою. Виникає багато суперечностей, неточностей, порушень в аспекті культури спілкування, але з іншого боку, це свідчить про активний розвиток суспільно – філософської парадигми, що чутлива до будь-яких змін і провокує кореляцію й варіативність старих і нових форм у мові.

Таким чином, еволюція в аспекті мовних і стилістичних норм передбачає: “одного боку, психологічну установку на еталонність мови, визначає високий статус форми літературної мови як інтелектуального коду цивілізаційного розвитку українського народу, формує мовне чуття як усвідомлений (чи неусвідомлений) вибір мовних комунікативних можливостей, сприяє регулятивності мовної поведінки у формі адекватності комунікативній ситуації”. З іншого, “орієнтацію на розмовну мову, пошук експресивно й емоційно насичених компонентів, що спричиняє до функціональної активізації позалітературної лексики (територіальні і соціальні жаргонізми), зниження дистанції між літературним і розмовним узусом (продуктивність творення універбів і фемінітивів), впливає на динаміку літературної норми і становлення норми функціональної, що зумовлює творення дублетних форм на вісі: мовний – мовленнєвий узус”¹³.

¹Головин Б. Основы теории речевой культуры: Уч. Пособие.– Горький, 1977. – С.60; ²Шевченко Л., Шулінова Л. Стилістика української літературної мови: функціональна діагностика тексту. – К., 2004. – С.8–9;

³Там само. – С. 10; ⁴Борухов Б. Стиль и вертикальная норма//Стилистика как

общелиологическая дисциплина. – Калинин, 1989. – С. 78; ⁵Кожина М. Стиль и жанр: их вариативность, историческая изменчивость и соотношение // *Stylistika: Styl I gatunek.VIII.* – Ople, 1999. – С. 15; ⁶Українська мова: Енциклопедія. – К., 2000. – С. 378; ⁵Пилинський М. Мовна норма і стиль. – К., 1976. – С. 285; ⁶Там само. – С.24; ⁷Там само. – С.32; ⁸Матезиус В. Язык и стиль // *Пражский лингвистический кружок.* – М., 1967. – С. 464; ⁹Шевченко Л. Концепти теорії інтелектуалізації літературної мови в контексті розвитку стилю масової інформації // *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика: Вип.VII.* – К., 2003. – С. 14.; ¹⁰Гумбольдт фон В. Избранные труды по языкознанию / Под. ред. проф. Г. Рамшивили. – М., 1984. – С. 376; ¹¹Шевченко Л. Значч. праця. – С. 13; ¹²Там само. – С.13; ¹³Там само. – С.14.

Ю.П. Коротич, магістрант

ЛЕКСИКА НА ПОЗНАЧЕННЯ НЕЧИСТОЇ СИЛИ В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ УКРАЇНЦІВ

У статті розглянуто способи номінації, словотвірні типи і типові внутрішні форми лексичних одиниць, які входять до ЛСГ зі значенням “нечиста сила, чорт”, а також на основі цього аналізу здійснено спробу показати ставлення українців до такого абстрактного поняття, як “злий дух”.

The description of the mythological vocabulary with the meaning “devil” was maid in this article. Also the attempt of showing the attitude of Ukrainians to the concept “evil” was realized.

Актуалізація досліджень взаємодії мови та культури, в тому числі етнолінгвістики як одного з аспектів цієї взаємодії, має свої об’єктивні причини. У сучасному світовому розвитку наявні дві взаємопротилежні тенденції, які спрямовують відповідним чином і розвиток наукових досліджень. З одного боку, це тенденція до глобалізації, пошук загальномовних універсалій, архетипів, а з іншого – прагнення до самоувираження кожної окремої нації, пошук свого етнічного ‘я’ у загальному масиві світової культури. Цей другий напрям і представляє етнолінгвістика.

На сучасному етапі розвитку лінгвістики можна констатувати перехід до нової наукової парадигми, який, на думку багатьох дослідників, відбувся в усіх галузях гуманітарного знання¹. Домінантний антропоцентричний принцип, характерний для